

FUSIÓN, ESCISIÓN E TRANSFORMACIÓN. DISOLUCIÓN E LIQUIDACIÓN

Manuel BOTANA AGRA

Catedrático de Dereito Mercantil. Universidade de Santiago de Compostela

SUMARIO: 1.- Fusión. 1.1.- Modalidades e efectos. 1.2.- Fases do procedemento de fusión. 1.3.- Os dereitos de separación dos socios e de oposición dos acreedores; 2.- Escisión. 2.1.- Concepto e modalidades. 2.2.- Réxime aplicable. 3.- Transformación. 3.1.- A transformación de Cooperativas noutras sociedades. 3.2.- A transformación de sociedades en Cooperativas. 4.- Disolución. 4.1.- Causas. 4.2.- Eficacia das causas de disolución. 4.3.- Reactivación da sociedade disolta. 5.- Liquidación. 5.1.- Nomeamento e funcións dos liquidadores. 5.2.- A Intervención. 5.3.- Adjudicación do haber social. 5.4.- Extinción.

SUMARIO: 1.- Fusión. 1.1.- Modalidades y efectos. 1.2.- Fases del procedimiento de fusión. 1.3.- Los derechos de separación de los socios y de oposición de los acreedores; 2.- Escisión. 2.1.- Concepto y modalidades. 2.2.- Régimen aplicable. 3.- Transformación. 3.1.- La transformación de Cooperativas en otras sociedades. 3.2.- La transformación de sociedades en Cooperativas. 4.- Disolución. 4.1.- Causas. 4.2.- Eficacia de las causas de disolución. 4.3.- Reactivación de la sociedad disuelta. 5.- Liquidación. 5.1.- Nombramiento y función de los liquidadores. 5.2.- La Intervención. 5.3.- Adjudicación del haber social. 5.4.- Extinción.

SUMMARY: 1.- Fusion. 1.1.- Modalities and effects. 1.2.- Phases of the procedure of fusion. 1.3.- The rights of separation of members and the opposition of creditors. 2.- Escision. 2.1.- Concept and modalities. 2.2.- Regimen aplicable. 3.- Transformation. 3.1.- The transformation of co-operatives in other societies. 3.2.- The transformation of societies in co-operatives. 4.- Dissolution. 4.1.- Causes. 4.2.- The effectiveness of the causes of dissolution. 4.3.- Reactivation of a dissolved society. 5.- Liquidation. 5.1.- Appointment and functions of the liquidators. 5.2.- The intervention. 5.3.- The awarding of social assets. 5.4.- Extinction.

1. Fusión.

No marco do Dereito histórico español, a posibilidade de que as Cooperativas se fusionasen entre si aparece contemplada por vez primeira na Lei de 2 de xaneiro de 1942; posibilidade que foi recollida máis tarde polo artigo 45 da Lei de 1974, establecendo un réxime moi cercano ó instaurado na LSA de 1951 en materia de fusión. Pero é, sen dúbida, na Lei Xeral de Cooperativas de 1987 onde se atopa unha regulación máis detallada da fusión entre sociedades cooperativas (arts. 94 e ss.).¹

1. - V. de xeito repousado sobre o tema, VICENT CHULIÁ en *Comentarios al Código de Comercio y Legislación mercantil especial* (dirixidos por SÁNCHEZ CALERO / ALBALADEJO), t. XX, vol. 3º, Madrid, 1994, 437 e ss.

Pois ben, de igual xeito ca noutras Leis autonómicas sobre Cooperativas², o Proxecto de Lei de Cooperativas de Galicia destina varios artigos (do 75 ao 82) a disciplinar a fusión en sede de sociedades cooperativas; disciplina que, agás aspectos puntuais, reproduce practicamente *ad litteram* a que contén a Lei Xeral de 1987.

1.1.- Modalidades e efectos.

1. 1.- Sobre a base dos dous tipos de fusión xeralmente recoñecidos no Dereito universal de sociedades, o apartado primeiro do artigo 75 do Proxecto acolle a posibilidade de que as sociedades cooperativas se integren mediante a fusión de varias delas para a constitución dunha nova ou mediante a absorción dunha ou máis cooperativas por outra xa existente. De igual xeito que a Lei Xeral, o Proxecto soio permite a fusión entre sociedades que teñan a natureza ou condición de Cooperativas, sexan estatales ou autonómicas; esto non obstante, o propio Proxecto (aínda que moi fóra do lugar axeitado que, en todo caso, non pode ser outro que o artigo que abre a regulación da fusión) contempla no sen artigo 78. 3 a posibilidade de que as sociedades agrarias de transformación e as sociedades anónimas laborais se integren, mediante fusión, nunha cooperativa, sempre que non exista precepto legal que expresamente o prohíba.³

E de subliñar, por outra banda, que a nova sociedade resultante da fusión ou a sociedade absorbente teñen que ter sempre a natureza de cooperativas, xa se rixan pola Lei Xeral ou por calquera das Leis autonómicas aplicables na materia. Importa resaltar, asemade, que tanto na chamada fusión por creación como na coñecida fusión por absorción, poden participar tamén as Cooperativas que se atopen en situación de liquidación, sempre que non comezase o reembolso das achegas ó capital social.⁴

1. 2. - Polo que atinxe ós efectos da fusión, o apartado terceiro do artigo 75 do Proxecto pon o acento nos efectos que xera a fusión en relación coas Cooperativas que se integran nunha de nova constitución e coas que, no seu caso, son absorbidas por outra preexistente. E así, o primeiro efecto da fusión sobre estas cooperativas é o da súa disolución sen liquidación; a fusión, polo tanto, actúa como causa *per se ipsa*, sen ningún ulterior requisito, da disolución. Agora ben,

2.- V., por exemplo, o artigo 68 da Lei, de 2 de maio de 1985, de sociedades Cooperativas Andaluzas; os artigos 76 a 83 da Lei 4/1993, de 24 de xuño, de Cooperativas de Euskadi; o artigo 64 da Lei 3/1995, de 2 de marzo, de modificación da Lei 11/1985, de Cooperativas da Comunidade Valenciana; ou os artigos 55 e 56 da Lei Foral 12/1996, de 2 de xullo de Cooperativas de Navarra.

3.- Neste precepto o prelexislador galego recolle os supostos de "fusións especiais" contemplados no artigo 83 da Lei vasca. En todo caso, de manterse as posibilidades de fusión previstas na norma comentada, debería ampliarse a súa aplicación ás "sociedades laborais" (tanto ás que teñan forma anónima como ás que a teñan de sociedade de responsabilidade limitada) conforme á regulación contida na Lei 4/1997, de 24 de marzo (BOE, núm. 72, de 25 de marzo de 1997).

4.- Trátase dunha posibilidade común en materia de fusión de sociedades mercantís de capital (cfr. os art. 250 LSA e 94 LSRL).

por contraste coa regra xeral de que a disolución abre o período de liquidación⁵, a disolución causada pola fusión mantén pechado ese período.⁶

Outro efecto da fusión sobre as Cooperativas afectadas é o de que os seus respectivos patrimonios e socios pasan *ipso facto* á sociedade nova ou absorbente, que se subrogará nos dereitos e obrigas das sociedade disoltas. En relación con este efecto, é de suliñar o problema acerca de qué se ha entender por "socios". Como ben se sabe, o Proxecto acolle no capítulo III do seu título I varias categorías de socios (socios de capital, socios de traballo, socios a proba, socios excedentes e socios colaboradores). Así as cousas, sería moi conveniente que se determinase se a referencia a "socios" no artigo 75.2 hai que extendela a tódalas categorías deles ou soio a algunhas. Na nosa opinión, hai certos tipos de socios (por exemplo, os socios a proba) que non deberían estar comprendidos entre os socios das cooperativas disoltas que se traspasan á sociedade nova ou absorbente.

Finalmente, a fusión leva consigo o que os fondos sociais obrigatorios das cooperativas disoltas pasan a integrar os da sociedade nova ou a engrosar os da sociedade absorbente.⁷

1.2.- Fases do procedemento de fusión.

A complexidade da operación de fusión e as implicacións dos seus efectos sobre as sociedades disoltas e sobre os socios e acredores das que participan na operación, xustifican que o lexislador rodee a fusión de garantías e cautelas suficientes para obter unha satisfacción equilibrada de tódolos intereses involucrados. Por iso, lexos de dar renda solta á lixeireza e improvisación, o Proxecto somete a fusión a un procedemento de forte control, que se descompón en sucesivas fases nas que queda pouca cabida ó arbitrio dos conductores da operación. Tales fases son a de elaboración do proxecto de fusión e do balance de fusión, a de adopción do acordo de fusión e a de outorgamento da escritura pública de fusión e a súa inscrición.

A) O Proxecto de fusión e o Balance de fusión.

1.2.1.- O Proxecto de fusión constitúe unha especie de convenio previo ou preparatorio concluído e subscrito polos órganos de administración das Cooperativas participantes na fusión. Á diferenza doutras concepcións acollidas en ordenamentos xurídicos foráneos (por exemplo, no Dereito italiano fálase de "acto de fusión", e no Dereito alemán de "contrato de fusión"), o Proxecto galego -o mesmo cá Lei Xeral de 1987 (art. 94)- concibe o proxecto de fusión como un negocio xurídico preliminar do que derivan efectos obrigacionais limi-

5.- V., por exemplo, os arts. 266 LSA e 109 LSRL.

6.- Cfr., no mesmo senso, os artigos citados na nota precedente.

7.- Segundo o artigo 68 do Proxecto tales Fondos serán o de Reserva Obrigatorio e o de Formación e Promoción Cooperativa.

tados: en concreto, os órganos de administración asumen a obriga de facer canto sexa preciso para obter a fusión e, pola súa banda, as Cooperativas intervinientes obríganse a satisfacer os gastos causados polas actuacións deses órganos orientadas á consecución da fusión.

A autoría do proxecto de fusión corresponde á totalidade dos órganos administrativos das Cooperativas participantes na operación; o que, por suposto, non é óbice para que na súa elaboración interveñan profesionais expertos na materia.

En canto ó contido mínimo legal das mencións que deberán figurar: no proxecto de fusión, o artigo 76. 1 do Proxecto de Lei inclúe as seguintes indicacións: a) a denominación, a clase e o domicilio das Cooperativas que participen na fusión con tódolos datos rexistrados identificativos; b) o sistema para fixa-la contía que se lle reconece a cada socio das Cooperativas que se extingan como achega ó capital da Cooperativa nova ou da absorbente computando, cando existan, as reservas voluntarias repartibles; c) os dereitos e as obrigas que se lles reconezan ós socios das Cooperativas extinguidas na Cooperativa nova ou absorbente; d) a data a partir da que as operacións das Cooperativas que se extingan haberanse considerar realizadas para tódolos efectos por conta da Cooperativa nova ou absorbente; e) os dereitos que, se é o caso, se lles reconezan na nova Cooperativa ou na absorbente ós posuidores de títulos das sociedades que se extingan.⁸

O prelexislador galego outorga ó proxecto de fusión unha vixencia temporalmente limitada. No artigo 76. 2 establécese que o proxecto quedará sen efecto se a fusión non se aproba por tódalas Cooperativas que participan nela nun prazo de seis meses desde a data do convenio previo; data que será a do proxecto.⁹

1.2.2.- Con técnica presente xa na Lei Xeral de 1987, o artigo 79 do Proxecto dispón que poderá considerarse Balance de fusión o último balance anual aprobado dentro dos seis meses que preceden á data de celebración (mellor que "realización", termo que emprega o prelexislador) da Asemblea que deba resolver sobre a fusión. Agora ben, no caso de que non se conte cun balance anual aprobado dentro dese prazo, cada Cooperativa participante terá que preparar un balance dentro do indicado prazo, que deberá ser censurado polos interventores ou auditado externamente e terá que someterse á aprobación da Asemblea.¹⁰

8.- Parécenos que non estaría de máis engadir un apartado ó artigo 76 no que se impoña ós administradores das Cooperativas que se fusionen a obriga de absterse de facer calquera acto ou celebrar calquera contrato que poida obstaculiza-la aprobación do proxecto ou modificar substancialmente a participación dos socios das sociedades extinguidas na nova ou absorbente; así o fai o artigo 77.3 da Lei vasca.

9.- Acóllese neste punto o mesmo prazo fixado polo artigo 77.4 da Lei vasca.

10.- Na Lei Xeral (art. 98) o prazo é de oito meses; non se ve razón para non establecer aquí o mesmo prazo.

No seu segundo párrafo, o artigo 79 recolle a regra de que a impugnación do balance de fusión non suspenderá por si soa a execucion da fusión.¹¹ Deste xeito, o exercicio da acción de impugnación do balance de fusión queda privado de efectos suspensivos da execución da fusión.

B) *O Acordo de fusión.*

Seguindo moi preto a regulación contida na Lei Xeral de 1987 (art. 97) , o artigo 79. 1 do Proxecto galega reserva (como competencia exclusiva e excluínte) á Asemblea de cada unha das Cooperativas interviñentes adopción do Acordo de fusión. Cada unha destas Asembleas, polo tanto, ten que tomar o acordo de fusión.

Agora ben, dadas as repercusións que supón a fusión, o prelexislador rodea a adopción do Acordo de fusión dunha serie de requisitos. Así: a) a convocatoria da Asemblea Xeral deberá incluí-las mencións mínimas do proxecto de fusión e fará consta-lo dereito de tódolos socios a examinareno no domicilio social os documentos detallados no artigo 77, así como pediren a entrega ou o envío gratuítos do texto íntegro dos mesmos; b) o acordo de fusión deberá aprobar sen modificacións o proxecto de fusión; c) o acordo de fusión de cada unha das Cooperativas publicárase no Diario Oficial de Galicia e nun dos diarios de maior circulación da provincia na que teñan o seu domicilio social cada unha das cooperativas.¹²

A Asemblea xeral na que se adopte o Acordo de fusión constituirase conforme prevé o artigo 35.2 do Proxecto e a maioría necesaria para a válida adopción do mesmo será a establecida no artigo 37. 2 (dous tercios dos votos presentes e representados).

Unha vez aprobado o proxecto de fusión pola Asemblea Xeral de cada unha das Cooperativas interviñentes, todas estas quedarán obrigadas, desde ese momento, a continuar o procedemento de fusión. Con esta norma vense dotar de carácter irrevocable ó acordo de fusión. Polo tanto, é nese momento canda o convenio preliminar se muda en "definitivo" e del xurde para as Cooperativas a obriga de continua-lo procedemento ata o seu remate.

C) *A Escritura de fusión e a súa inscrición.*

1.2.3.- Os correspondentes acordos de fusión hanse formalizar nunha Escritura pública única; trátase dunha formalidade *ad essentialiam* da fusión, polo que a súa ausencia frustra a operación. Na Escritura ten que incluírse o proxecto de fusión aprobado polas respectivas Asembleas, e formará parte da mesma o balance de fusión de cada unha das sociedades que se extingan. Ademais deste

11.- Coincide co disposto no artigo 98.2 da Lei Xeral; para unha valoración crítica da norma vid., VICENT CHULIÁ, lug. cit., 459-460.

12. - Ó ter que ser "da" provincia o diario, estase promocionando a obtención de recursos económicos e, polo tanto, o mantemento da prensa galega.

contido, a Escritura deberá expresar as mencións esixidas legalmente para a constitución da nova sociedade (caso de fusión por creación) ou as modificacións estatutarias acordadas pola sociedade absorbente (caso de fusión por absorción). Obviamente, como a sociedade nova ou absorbente terán que ser Cooperativas, as mencións mínimas que han de figurar na Escritura de fusión serán as detalladas nos artigos 16 ou 74 do Proxecto.

Aínda que debера estar máis destacado no texto do Proxecto¹³, non cabe dúbida que para a eficacia xurídica da fusión é requisito ineludible a inscrición da Escritura de fusión no Rexistro de Cooperativas. Debe de se ter en conta ao respecto que o artigo 101 do Proxecto atribue carácter constitutivo á inscrición da fusión.

De xeito similar ó establecido na Lei Xeral de Cooperativas vixente (art. 101), o párrafo último do artigo 82 do Proxecto outorga á Escritura de fusión a condición de título suficiente para que os correspondentes Rexistros de Cooperativas procedan á cancelación das sociedades que se extingan por fusión, así como á inscrición da novamente constituída ou das modificacións estatutarias da absorbente.

1.3.- *Os dereitos de separación dos socios e de oposición dos acredores.*

1.3.1.- O recoñecemento do dereito de separación ós socios disconformes co acordo de fusión constitúe un principio xeralmente aceptado pola lexislación de Cooperativas; recoñecemento que, sen embargo, non sempre ten a mesma amplitude subxectiva. Así, na Lei Xeral de 1987 este dereito soio se recoñece ós socios e, no seu caso, asociados das Cooperativas que se extinguen por causa da fusión (v. art. 99). En cambio, en algunhas Leis autonómicas (vasca catalana e valenciana, por exemplo) ese dereito outorgase a todo socio disconforme de calquera das Cooperativas participantes na fusión.

En liña con esta segunda tendencia, o artigo 80 do Proxecto concede o dereito de separación ós socios de tódalas cooperativas participantes na fusión que votasen en contra dela¹⁴ dereito que, co mesmo ámbito subxectivo, se recoñece tamén ós socios que non asistindo á Asemblea que acordou a fusión, expresen a súa disconformidade mediante escrito dirimido ós administradores. O prazo para o exercicio do dereito de separación polo socios é o de dous meses computados desde a publicación do último dos anuncios do acordo de fusión.

Se dentro de prazo o socio exercita o dereito de separación, considerarase a súa baixa como xustificada, e deberá formalizarse dentro do mes seguinte á

13.- Faino así, por exemplo, o artigo 82.3 da Lei vasca.

14.- Aínda que non se explicita, parece lóxico que o socio que vote en contra terá que facer constar a súa oposición en acta; de tódolos xeitos non sobraría facer no texto do Proxecto unha explicación nese senso (así o fai, por exemplo, o artigo 68.3 da Lei andaluza).

data de celebración da Asemblea ou da presentación do referido escrito de disconformidade.

Ó considerarse o exercicio do dereito de separación como un suposto de baixa xustificada, o socio separado ten dereito a que se lle reembolsen as súas achegas ó capital social; reembolso que se fará conforme ó previsto no artigo 64 do Proxecto. Agora ben, como a fusión supón que polo menos algunha das cooperativas participantes se extinguirá, é preciso que se determine o suxeito responsable do reembolso ós socios separados das cooperativas extinguidas. Pois ben, con bo criterio, no último inciso do artigo 80. 2 do Proxecto establécese que para o caso dos socios das cooperativas que se extingan por causa da fusión, a devolución das súas achegas será obriga da cooperativa nova ou absorbente.

1.3.2.- O recoñecemento do dereito de separación ós socios disconformes non leva consigo que se deteña o procedemento de fusión durante o prazo fixado para o exercicio dese dereito. Pola contra, este efecto xérao o chamado dereito de oposición que se concede ós acredores. Dispón neste senso o inciso primeiro do artigo 81 do Proxecto que a fusión non poderá formalizarse antes de que transcurra un mes desde a data do último anuncio do acordo de fusión. Esta temporal suspensión do procedemento ten o seu fundamento no dereito de oposición que durante ese prazo pode exercer algún acredor ordinario. A oposición á fusión deberá formalizarse por escrito por quen teña a condición de acredor ordinario, isto é, que non teña asegurado o seu crédito por unha garantía específica, distinta da xeral prevista no artigo 1911 do Código Civil; e para evita-lo efecto suspensivo da oposición, será preciso que os créditos, aínda que non vencidos, sexan totalmente satisfeitos pola cooperativa debedora participante na fusión ou que ésta ou a resultante da fusión (a nova ou a absorbente) acheguen garantía suficiente para os acredores. No caso de pago anticipado dos créditos, os acredores -por contraste coa regra do artigo 1127 do Código Civil- non poderán opoñerse ó pagamento dos créditos non vencidos; e no caso de que a cooperativa debedora, ou a resultante da fusión, non faga o pagamento dos créditos, unha delas terá que achegar garantía suficiente para os acredores; a valoración, pois, da suficiencia da garantía queda reservada ós acredores. Aínda aceptando a atribución desta capacidade ós acredores, parécenos que debería establecerse un contrapeso que conxure eventuais arbitrariedades dos acredores entorpecedoras do bo fin da operación da fusión; contrapeso que, como no eido das sociedades mercantís de capital, podería consistir en considerar en todo caso garantía "suficiente" para os acredores a prestación dunda fianza solidaria a favor da correspondente cooperativa por unha entidade de crédito; debidamente habilitada para iso, polo importe do crédito e mentres non prescriba a acción para esixir o cumprimento deste.¹⁵

15.- Esta é a solución acollida no artigo 166.3 da LSA.

2.-Escisión.

A incorporación do instituto da escisión no ordenamento xurídico español produciuse da man da legislación fiscal¹⁶, e, no eido das sociedades, foi o sector das Cooperativas o que primeiramente dispuxo dunha disciplina da figura¹⁷; en concreto, a Lei Xeral de 1987 acolle (art. 102) o concepto de "escisión propia" nas dúas modalidades: escisión total e escisión parcial, segundo que a sociedade que escinde se disolva e se extinga ou non.¹⁸

Pois ben, o Proxecto galego ocúpase de regula-la escisión no seu artigo 83. Tras proclama-la posibilidade de escisión para as Cooperativas, este precepto alude ás dúas modalidades de escisión, a total e a parcial; asemade establece como requisito para proceder á escisión total o de que se atopen integramente desembolsadas as achegas dos socios; e, por último, declara aplicables á escisión as normas contidas na Lei reguladoras da fusión.

2.1.- *Concepto e modalidades.*

2.1.1.- Aínda que no Proxecto non se define a escisión, é claro que nel se toma como referente o concepto de escisión propia, ou sexa, a operación pola que unha sociedade divide total ou parcialmente o seu patrimonio, sen proceder á liquidación, para transmiti-la parte ou partes do mesmo a outra ou outras sociedades existentes ou de nova creación.¹⁹ Sen esgotarse nestas, as finalidades que cubre a escisión céntranse nas orientadas á reestructuración das empresas (descentralización, especialización) motivada por causas diversas, razón pola que soe concebirse como unha operación neutra.

2.1.2.- A atención desas finalidades aconsella articula-la escisión con un certo grao de flexibilizado; flexibilidade que se reflexa fundamentalmente no recoñecemento de dúas modalidades de escisión: a total e a parcial. A escisión total caracterízase por que a Cooperativa que escinde disólvese, sen liquidación, dividindo o seu patrimonio social e o colectivo de socios en dúas ou máis partes, que se traspasarán en bloque a Cooperativas de nova creación ou serán absorbidas por outra ou outras Cooperativas xa existentes. Son, pois, rasgos definidores da *escisión total*: a) a disolución, sen liquidación, da Cooperativa que escinde, o que supón a súa extinción; b) o troceamento da totalidade do seu patrimonio en dúas ou máis partes, que se traspasarán en bloque a dúas ou

16. - V., en particular, a Lei 76/1980, de 26 de decembro, sobre réxime fiscal das fusións de empresas e o seu Regulamento aprobado polo R. D. 2182/1981, de 24 de xullo.

17.- A consideración da escisión como causa de disolución atópase xa recollida no artigo 44 da Lei de Cooperativas de 1974; e a regulación do procedemento de escisión contiñase no artigo 76 do Regulamento de 1978.

18.- En xeral, sobre a distinción entre escisión propia e escisión impropia pode verse RODRIGUEZ ARTIGAS, en *Comentario al régimen legal de las Sociedades Mercantiles* (dirixidos por URÍA/MENÉNDEZ/ OLIVENCIA), t.IX, vol.3º (Escisión), Madrid 1993, 22 e ss.

19.- A fragmentación dos socios en dúas ou máis partes é unha circunstancia que, en puridade, non constitúe un factor esencial do concepto de escisión.

máis Cooperativas beneficiarias; c) a división en dúas ou máis partes do colectivo de socios da Cooperativa que escinde, cada unha das que pasará ás Cooperativas beneficiarias; d) as beneficiarias serán cooperativas de nova creación ou xa existentes. Deste catálogo de requisitos, parécenos que deberá prescindirse do detallado na letra c). Se ben o Proxecto segue neste punto o establecido no artigo 102 da Lei Xeral, cremos que o "reparto" dos socios entre as Cooperativas beneficiarias non pode constituír un elemento definidor da escisión *total*; sempre que se dean os restantes requisitos, estarase ante esta modalidade de escisión aínda que tódolos socios da sociedade que escinde se traspasen a unha única beneficiaria. Así as cousas, non dubidamos en recomendar que se suprima do Proxecto o dito requisito. Con bo criterio, noutras Leis autonómicas prescínlese tamén dese requisito como nota característica da escisión *total*.²⁰

Polo que respecta á *escisión parcial*, o seu principal rasgo distintivo consiste en que a Cooperativa que escinde non se dissolve, polo que segue a subsistir, e divide tan soio parte do seu patrimonio e do colectivo de socios. Declara neste senso o artigo 83.2 do Proxecto que a escisión tamén poderá consistir na segregación dunha ou varias partes do patrimonio e dos socios da cooperativa, sen produci-la súa disolución, traspasándose en bloque ou segregado a outras cooperativas de nova creación ou xa existentes. Convén suliñar que nesta modalidade de escisión é perfectamente posible que o segregado do patrimonio sexa unha soia parte, cabendo neste caso que a cooperativa beneficiaria sexa tamén unha soia. Polo demáis, a crítica feita á esixencia relativa ó colectivo de socios da cooperativa que escinde no marco da escisión *total*, é igualmente extensible ó suposto agora contemplado de escisión *parcial*.

2.2.- Réxime aplicable.

2.2.1.- O párrafo segundo do artigo 83. 1 do Proxecto formula como presuposto da escisión *total* o de que se atopen totalmente desembolsadas as achegas dos socios da Cooperativa. Para os efectos de proceder á escisión -declara ese párrafo- esixírase o desembolso das achegas subscritas e non desembolsadas polos socios da cooperativa. Unha esixencia deste teor non se atopa na Lei Xeral de 1987 nin, que saibamos, nas Leis autonómicas sobre a materia. En realidade, trátase dunha condición coincidente na súa sustancia coa establecida no artigo 252. 3 da LSA, e responde ó propósito de eludir impagos de desembolsos pendentes mediante o recurso á disolución da sociedade pola vía da escisión. Parécenos, pois, que pode ser oportuno o mantemento da dita norma.

2.2.2.- O artigo 83.3 declara aplicables á escisión as normas establecidas "nesta lei" (*rectius* "neste capítulo") en materia de fusión. Esta remisión *in toto* hai que entendela feita ós artigos 76 a 82 do Proxecto de Lei, se ben as referencias á "fusión" ou "absorción" contidas nestes artigos entenderanse feitas á esci-

---

20.- Cfr., por exemplo, o artigo 72.1 da Lei de cooperativas catalana.

sión. Hai, sen embargo, dous extremos que, ó noso xuízo, merecen un tratamento regulador específico. Trátase, por unha banda, do proxecto de escisión e, por outra, da responsabilidade das cooperativas beneficiarias. En canto ó proxecto de escisión parece moi oportuno estender ó sector das Cooperativas o disposto no artigo 255, apartados la) , 2 e 3 , da LSA; deste xeito, evitariáanse debidas sobre a designación e reparto dos elementos patrimoniais obxecto de traspaso ás beneficiarias, e fixaríase o criterio aplicable para os eventuais casos dubidosos que se formulen respecto da atribución dun elemento do activo ou do pasivo da sociedade que escinde a totalidade do seu patrimonio.

Como medida protectora dos acredores, parece tamén conveniente establecer un sistema de responsabilidade das cooperativas beneficiarias para o suposto de que unha delas incumpra algunha obriga asumida en virtude da escisión; sistema que podería asemellarse ó Previsto no artigo 259 da LSA: responsabilidade solidaria das restantes beneficiarias ata o importe do activo neto atribuído a cada unha delas e, se subsistira a cooperativa que escinde, a mesma responderá pola totalidade da obrigación incumprida.

Importa resaltar, finalmente, a conveniencia de incluír no artigo 83 do Proxecto unta declaración pola que se indique que as referencias que en sede de fusión se fan ás sociedades absorbente ou de nova creación, equivalen a referencias ás Cooperativas beneficiarias xa existentes ou de nova creación. Deste xeito, dótase dunha máis sólida base á adaptación que en sede de escisión ten que facerse das mencións que recolle o artigo 76, da documentación a que se refire o artigo 77, dos requisitos do acordo a que alude o artigo 78, e do contido da escritura pública especificado no artigo 82.

3.-Transformación.

A transformación, entendida como unha operación xurídica pola que unha sociedade abandona a súa actual forma e adopta a doutro tipo societario con conservación da súa existencia e identidade, plantexou tradicionalmente o problema da determinación dos tipos societarios en que pode transformarse unha concreta sociedade. Na actualidade, é clara a tendencia favorable á permisión da transformación en calesqueira tipos societarios admitidos no Dereito.²¹ Isto non obstante, a cuestión da susceptibilidade de transformación das Cooperativas foi durante algun tempo obxecto de posicións encontradas.²² Un reflexo das "reservas" en punto á aceptación da transformabilidade das Cooperativas conséntese o feito de que a Lei Xeral de Cooperativas de 1987 admita con un alcance limitado a transformación de certas sociedades en determinadas clases de

21.- Nesta tendencia enmárcase, por exemplo, o artigo 87 da Lei 2/1995, de 23 de marzo, de Sociedades de Responsabilidad Limitada.

22.- Faise eco das mesmas GIRÓN TENA, Derecho de Sociedades, I, Madrid 1976, 356 (en especial, na nota (7)).

Cooperativas²³; e, pola súa banda, algunhas das Leis autonómicas de Cooperativas gardan un cauteloso "silencio" sobre a transformación de Cooperativas ou en Cooperativas.

Por contraste, sen embargo, das posicións que acaban de expoñerse, tanto a Lei vasca (arts. 85 e 86) como a Lei valenciana (arts. 65 ter e 65 catro) confrontan a regulación da transformación en sede de Cooperativas con amplitude de miras; amplitude que acolle o Proxecto galego nos artigos 84 e 85²⁴, no primeiro deles contéplase o suposto de transformación de Cooperativas noutras sociedades, e no outro o da transformación de sociedades en Cooperativas.²⁵

3.1.- *A transformación de Cooperativas noutras sociedades.*

3.1.1.- 0 artigo 84.1 do Proxecto proclama, sen ningún recorte, que as sociedades cooperativas poderán transformarse en sociedades civís e mercantís de calquera clase, de conformidade coa normativa que lle sexa aplicable. Segundo isto, a Cooperativa pode transformarse en sociedade civil²⁶ e en calquera das formas admitidas de sociedade mercantil (colectiva, comanditaria simple ou por accións, anónima ou de responsabilidade limitada).²⁷

Se ben a transformación implica que a Cooperativa que se transforma nunha sociedade civil ou mercantil abandona a súa condición e forma cooperativa, non por iso deixa de subsistir a súa identidade ou, como tamen se di, a súa personalidade xurídica; neste senso, e consonte ó Dereito universal en materia de transformación de sociedades, o último inciso do artigo 84.1 do Proxecto declara que a transformación da Cooperativa en sociedade civil ou mercantil non afecta á personalidade xurídica daquela.²⁸ Mediante o artificio da permanencia da personalidade xurídica da cooperativa transformada elúdense os atrancos que doutro modo se plantexarian, en especial, fronte ós acredores, se o cambio

23.- Segundo a súa Disposición adicional terceira pódense transformar en cooperativas de traballo asociado as sociedades agrarias de transformación (estas tamén o poden facer en cooperativas agrarias de explotación comunitaria da terra), as sociedades anónimas laborais e, en xeral, as sociedades civís e mercantís nas que os traballadores posúan polo menos o 50% do capital social e ningún socio posúa máis do 25% dese capital.

24.- Segue con algunhas variantes a regulación prevista nas citadas leis vasca e valenciana.

25.- No Dereito español vixente o único suposto de transformación dunha cooperativa neutra sociedade que conta con regulación, é o de transformación en sociedade de responsabilidade limitada (v.art.93 LSRL); para o caso de transformación dunha SL en cooperativa, debe terse en conta o disposto no artigo 90.2 da LSRL. Para un estudio pormenorizado da regulación recollida nestes preceptos pode verse LEÓN SANZ, en *Derecho de Sociedades de Responsabilidad Limitada* (dirixido por RODRÍGUEZ ARTIGAS e outros), II, Madrid 1996, 957 e ss.

26.- Sociedade que se rexirá polas normas do Código Civil (arts. 1665 e ss.) ou polas que sexan aplicables ó tipo de sociedade de que se trate.

27.- Ademais das expresamente mencionadas no artigo 122 do Código de Comercio, debe comprenderse nas sociedades mercantís a Agrupación de Interese Económico rexida pola Lei 12/1991, do 29 de abril.

28.- Para un documentado estudo sobre a incorporación do principio de subsistencia da personalidade xurídica da sociedade que se transforma v. MOTOS GIRAU, *La transformación de las sociedades mercantiles*, RDM (1951) 349 e ss.

de tipo social implicase unha novación subxectiva das obrigas contraídas con anterioridade á transformación.

Como por efecto da transformación os socios da cooperativa transformada pasan a ter a posición xurídica que corresponde ós socios do tipo societario no que aquela se transforma, é lóxico que ós socios disconformes coa transformación se lles recoñeza un dereito de separación; dereito que, segundo o artigo 84.3, poderán exercer nos mesmos termos e prazos establecidos no artigo 80 para o caso de fusión. Non se recoñece, en cambio, o dereito de oposición os acredores xa que, por virtude da subsistencia da personalidade xurídica da cooperativa transformada, o debedor destes segue a ser o mesmo suxeito (non se produce novación subxectiva).

3.1.2.- Os requisitos ós que se ten que axustar a transformación fórmulanse no apartado segundo do artigo 84 e son os seguintes: a) o acordo tomarase pola Asemblea xeral de conformidade co establecido para a modificación de estatutos (v. art. 74); b) a Asemblea deberá aproba-lo balance da sociedade xa auditado externamente, pechado o día anterior ó do acordo de transformación, así como as mencións esixidas pola lei aplicable ó tipo de sociedade na que pretenda transformarse²⁹; c) o acordo de transformación deberá publicarse no Diario Oficial de Galicia e nun dos diarios de maior circulación da provincia onde radique o domicilio da cooperativa; d) o acordo de transformación, coas mencións correspondentes ó tipo societario en que se transforme a cooperativa e xunto co balance, elevarase a escritura pública, que incorporará o informe dos expertos independentes sobre o patrimonio social³⁰; e se hai socios que exerceron o dereito de separación, a escritura pública recollerá a relación dos mesmos e o capital que represente, e tamén, nestes casos, incorporará o balance pechado o día anterior ó do outorgamento dela; d) por último, terá que solicitarse do Rexistro de Cooperativas competente, logo da acreditación do destino das cantidades a que se retire o apartado 4 do artigo 84, certificación na que consten a transcripción literal dos asentamentos que deben quedar vixentes e a declaración de inexistencia de obstáculos para inscrición da transformación, de conformidade co que se estableza regulamentariamente³¹; ese Rexistro anotara preventivamente a transformación, e unha vez inscrita esta no Rexistro que corresponde (de ordinario, será o Rexistro Mercantil) este comunicarllo de oficio o Rexistro de Cooperativas, que procederá a cancelación dos asentamentos relativos á sociedade cooperativa transformada.

29.- En realidade, esas mencións veñen impostas pola normativa aplicable ó tipo social no que se transforma a cooperativa, polo que resulta incorrecto establecer que a Asemblea ten que aprobar esas mencións.

30.- Prevese que a designación deses expertos farase segundo o disposto na lexislación mercantil ou polo Consello Galego de Cooperativas; no primeiro caso, a designación axustarase ás normas dos artigos 338 e seguintes do Regulamento do Rexistro Mercantil, aprobado por R. D. 1784/1996, do 19 de xullo.

31.- As normas regulamentarias deberán de ser de teor semellante ó dos artigos 60 e 61 do D. 189/1994, do 24 de maio, de organización e funcionamento do Rexistro de Cooperativas de Euskadi.

Á diferenza das Leis vasca e valenciana, a decisión de transformación está reservada no Proxecto galego a Asemblea Xeral, sen interferencias de ningún organismo público³². Neste senso, parécenos que a equiparación nesta materia da sociedade cooperativa coas sociedades mercantís leva, en coherencia, a que para a transformación daquela sexa suficiente a decisión do seu órgano deliberante -a Asemblea- sen necesidade de ningunha homologación por parte da Administración pública.

3.2.- *A transformación de sociedades en Cooperativas.*

O artigo 85.1 do Proxecto deixa aberta a posibilidade de que calquera sociedade ou agrupación de carácter non cooperativo se transforme nalgunha das clases de cooperativas reguladas na Lei. A única limitación a esta posibilidade reside na existencia dalgún precepto legal que prohiba expresamente dita transformación. Polo tanto, haberá que estar ó que se dispón sobre o particular nas normas aplicables á sociedade ou agrupación que pretende transformarse en cooperativa; agora ben, desde o eido da lexislación de cooperativas, o Proxecto galego non pon atranco para que se poida realiza-la transformación.³³

Os apartados 2, 3 e 4 conteñen algunhas normas relativas ó acordo de transformación, o contido da escritura pública de transformación e a responsabilidade dos socios da sociedade ou agrupación transformada. Pois ben, cremos que no Proxecto deberase prescindir das normas sobre o acordo de transformación, sobre a subsistencia da personalidade xurídica da sociedade ou agrupación transformada e sobre o réxime de responsabilidade dos socios destas; tales normas deben ter o seu lugar nas que regulan a sociedade ou agrupación que se transforme. Polo tanto, o artigo 85 debería incluír, ademais do primeiro, outro apartado no que se declare que a escritura de transformación expresará necesariamente o cumprimento de tódolos requisitos e as mencións esixidos por esta Lei para a constitución da cooperativa da clase que se trate; asemade, no mesmo apartado ordenarase que a escritura que se incorporará ó informe dos expertos independentes sobre o patrimonio social, presentarse para a súa inscrición no Rexistro de Cooperativas competente, acompañada do balance pechado o día anterior ó do acordo de transformación.

32.- Nestas Leis recóllese como requisito da transformación o de que existan necesidades empresariais que esixan solucións societarias inviables no sistema xurídico cooperativo, a xuízo dos administradores e, no seu caso, da Comisión de Vixilancia, homologado polo Consello Superior de Cooperativas.

33.- Queda a salvo, sen embargo, a aplicación de calquera norma prohibitiva da transformación que se conteña na regulación aplicable á sociedade ou agrupación que pretenda a súa transformación en cooperativa; como norma deste tipo cabe citar a do artigo 223.2 da LSA, que declara nula calquera transformación da sociedade anónima en sociedade que non sexa colectiva, comanditarias ou de responsabilidade limitada.

4.-Disolución.

A crecente tendencia de acerca-la estrutura, organización e funcionamento da Cooperativa ós das sociedades mercantís de capital, levou ó lexislador de 1974 (arts. 44-45 da Lei de 1974) e de 1987 (arts. 103-195 da Lei Xeral de 1987) a establecer un réxime de disolución das cooperativas moi parello ós da LSA de 1951 (arts. 150-154). Consonte con esta liña o prelexislador galego recolle na sección 1 do capítulo X do título I do Proxecto (arts. 86-88) unha regulación da disolución practicamente coincidente coa da citada Lei Xeral; e como nesta, a regulación xira en torno ás causas de disolución, a eficacia das mesmas e a figura da reactivación da sociedade disolta.

4.1.-Causas.

No catálogo de causas de disolución que formula o artigo 86 do Proxecto cabe diferenciar dous grupos: o integrado polas causas que son comúns coas establecidas no eido das sociedades mercantís de capital, e o formado polas causas de aplicación específica ás sociedades cooperativas.

4.1.1.- Dentro do primeiro grupo inclúense as seguintes causas: a) o acordo da Asemblea Xeral, adoptado pala maioría de dous tercios dos votos presentes e representados; b) o cumprimento do termo fixado nos estatutos; c) a finalización e cumprimento da actividade empresarial, social ou económica que constitúe o obxecto social; d) a imposibilidade manifesta e notoria de cumprimento do obxecto social; e) a paralización dos órganos sociais durante un ano, de tal modo que se imposibilite o funcionamento da Cooperativa; f) a redución do capital mínimo fixado nos estatutos, sen que se restableza no prazo de seis meses; g) a creba da sociedade, cando proceda a disolución desta como resultado da interposición e resolución do proceso concursal; h) a fusión ou a escisión da cooperativa; i) calquera outra causa establecida nesta Lei ou nos estatutos.

Como facilmente se pode comprobar, este conxunto de causas de disolución da sociedade cooperativa é máis semellante ós que conteñen os artigos 260 da LSA e 104 da LSRL.

4.1.2.- No grupo de causas propias de disolución da cooperativa atópanse, ademais das que poidan preverse con tal carácter nos estatutos: a) a paralización da actividade cooperativizada durante dous anos, de xeito que imposibilite o funcionamento da cooperativa; b) a redución do número de socios por debaixo do mínimo esixido para constituí-la cooperativa da clase e grao de que se trate, sen que se restableza no prazo de seis meses; c) a descualificación da cooperativa producida nos termos do artigo 141 do Proxecto.

4.2.- Eficacia das causas de disolución.

A eficacia das sinaladas causas de disolución é de diverso alcance: algunhas delas teñen eficacia constitutiva por si mesmas, da disolución; outras, en cambio, só son eficaces cando as acompaña o correspondente acordo de disolución ou, no sen caso, unha resolución Xudicial ou administrativa.

4.2.1.- As causas que posúen *per se ipsas* eficacia constitutiva da disolución son o acordo da Asemblea Xeral adoptado pola maioría de dous tercios dos votos presentes e representados, o cumprimento do termo fixado nos estatutos e o acordo de fusión ou de escisión.

O acordo da Asemblea tomado coa maioría indicada, constitúe un negocio xurídico expresivo da soberanía do órgano deliberante e de formación da vontade da cooperativa; órgano que, como dono da vida desta pode acorda-la súa disolución, incluso antes de transcorre-lo prazo de duración que eventualmente se tivera fixado nos estatutos.

O cumprimento do termo establecido nos estatutos é un feito xurídico que, segundo o artigo 87.1 do Proxecto, opera de pleno dereito; transcorrido o prazo de duración fixado, prodúcese automaticamente, de xeito instantáneo, a disolución da sociedade. Agora ben, cabe eliminar este radical efecto mediante a adopción, con anterioridade á expiración do prazo, dun acordo expreso de prórroga pola Asemblea coa maioría de dous tercios dos votos presentes e representados.³⁴ Neste caso, o artigo 87.1 reconece ó socio disconforme o dereito de separación, podendo causar baixa que terá a consideración de xustificada.³⁵

Os acordos de fusión ou de escisión adoptados de conformidade cos requisitos establecidos no artigo 78, constitúen tamén causas dotadas en si mesmas de eficacia disolutoria. Como ben se sabe, o acordo de fusión é causa de disolución da ou das sociedades que se extinguen, e o acordo de escisión só produce a disolución cando se trata de escisión total.

4.2.2.- As causas de disolución non incluídas no número precedente (9.1) producen o efecto disolutorio só cando as acompañe un acto xurídico (acordo da Asemblea, resolución xudicial ou administrativa). Neste senso, establece o artigo 87.2 que cando concorran calquera desas causas legais ou estatutarias o órgano de administración deberá, no prazo dun mes, convoca-la Asemblea para que adopte o acordo de disolución. Importa suliñar que, por contraste co acordo que opera *per se* como causa de disolución, este acordo podera ser tomado coa maioría formada por máis da metade dos votos validamente expresados (v.art. 37.1). Agora ben, se a Asemblea non puidese acadar-lo acordo de disolución, os administradores e os interventores deberán, e calquera socio poderá, instar a disolución xudicial do xulgado de primeira instancia do domicilio da cooperativa.³⁶

34.- Este acordo terá que elevarse a escritura pública e inscribirse no Rexistro de Cooperativas correspondente; inscrición que será constitutiva da prórroga.

35.- Sería conveniente que se recollera a referencia expresa o dereito de separación do socio disconforme e a que o seu exercicio se axustara ó previsto no artigo 74.3 para o suposto de modificación de estatutos; unha referencia así contense no artigo 88.1 da Lei vasca.

36.- Para insta-la intervención xudicial, o último párrafo do artigo 86. 2 lexitima tamén ó Consello Galego de Cooperativas.

4.3.- *Reactivación da sociedade disolta.*

O principio de conservación da empresa e a atención dos intereses económicos e sociais afectados pola disolución, xustifican que, aínda en estado disolutorio, exista a posibilidade de que a sociedade cooperativa volva sobre os seus pasos e recupere a situación precedente á súa disolución. Compréndese así que a Lei Xeral de 1987 regule (art. 105), se ben con alcance limitado, a reactivación da sociedade; segundo este precepto, a reactivación é posible só no suposto de que a disolución teña por causa o acordo da Asemblea.

Con clara superación desa limitación contida na Lei Xeral, o párrafo primeiro do artigo 88 do Proxecto proclama que a cooperativa disolta podará ser reactivada cando se elimine a causa que motivou a disolución. Cabe, pois, a reactivación calquera que fora a causa da disolución³⁷; no caso de que a causa fose a creba, a reactivación, sen embargo, só poderá ter lugar se a cooperativa chega a un convenio cos seus acredores.

Para reactivar a cooperativa disolta é preciso, en primeiro lugar, que desapareza a causa que motivou a disolución; por suposto, a desaparición ou eliminación da causa só cabe nos casos en que a mesma subsista.³⁸ En segundo termo, é necesario que a Asemblea adopte o acordo de reactivación antes de que comece o reembolso das achegas ós socios; acordo que será tomado por maioría de dous tercios dos votos presentes e representados, tendo que ser formalizado en escritura pública e inscrito no Rexistro de Cooperativas.³⁹

Como a reactivación pode afectar os intereses dos acredores da cooperativa disolta, debería engadirse un párrafo ó artigo 88 no que se establecese que os acredores podarán opoñerse ó acordo de reactivación nas mesmas condicións e cos mesmos efectos que os previstos para o caso fusión.⁴⁰

5.- **Liquidación.**

Agás nos supostos de fusión e de escisión total⁴¹, a disolución coloca de inmediato a sociedade cooperativa en estado de liquidación; e a diferenza daquela, esta comprende un período de tempo, máis ou menos longo, no que se realizan unha serie de operacións que levan finalmente á extinción da sociedade. A disolución abre o camino da liquidación e esta pon fin á vida da sociedade.

37.- Parece que o prelexislador galego tivo presente aquí o réxime contido no artigo 106 da LSRL sobre a reactivación da sociedade.

38.- Polo tanto, non é posible a reactivación cando a disolución se produciu por cumprimento do prazo de duración ou cando a mesma foi motivada pala fusión ou escisión xa executadas.

39.- O artigo 88 dispón tamén que o acordo de reactivación ten que ser publicado no DOGA e nun dos diarios de maior circulación "na" provincia do domicilio social da cooperativa; por coherencia con outros preceptos, non dubidamos en suxerir que a "na" se substitúa por "da".

40.- Así o fai, por exemplo, o artigo 106.3 da LSRL.

41.- Para non caer en aberracións xurídicas, debe desaparecer do artigo 87.4 do Proxecto toda referencia á "transformación", pois esta operación endexamais é causa de disolución nin de liquidación.

Cumpridas, pois, as formalidades legais sobre a disolución, abrírase o período de liquidación; apertura que non afecta á subsistencia da personalidade xurídica da sociedade (personalidade que se mantén mentres se realiza a liquidación), se ben deberá engadir á súa denominación a expresión "en liquidación".⁴²

Con variantes de ton menor, o Proxecto regula a liquidación seguindo o esquema da Lei Xeral de 1987 arts. 106-115); esquema que está centrado sobre o nomeamento e funcións dos liquidadores, sobre a figura dos interventores e sobre a adxudicación do haber social, o balance final de liquidación e a extinción.

5.1.- Nomeamento e funcións dos liquidadores.

5.1.1.- O tema do nomeamento dos liquidadores é obxecto de regulación no artigo 89 do Proxecto; artigo que deberá ter por título "nomeamento dos liquidadores", e non o de "proceso de liquidación". No apartado 1 dese artigo debería explicitarse que os liquidadores terán que ser *socios* da cooperativa en liquidación; asemade, debería establecerse que o nomeamento durara ata a extinción da sociedade, deixando a salvo os supostos de renuncia ou de cesamento por calquera outra causa.

A fin de evitar que se alongue en exceso o período liquidatorio, cremos moi axeitada a opción tomada no artigo 89.3 de reducir a dous meses, desde a disolución, o prazo de espera para o nomeamento e aceptación dos liquidadores.⁴³

5.1.2.- Sen perxuízo da especificación das principais funcións atribuídas ós liquidadores, o artigo 91.1 declara con carácter xeral que os mesmos estarán facultados para realizar cantas operacións sexan necesarias para a liquidación e tarán a representación da cooperativa en xuízo e fóra del, obrigando á sociedade fronte a terceiros nos mesmos termos cós establecidos para os administradores (cfr.art.42 do Proxecto). Esta habilitación, sen embargo, queda limitada á realización dos actos que sexan "necesarios" para a liquidación; polo tanto, nos supostos de conflito haberá que ver se o acto realizado ten ou non carácter de "necesario".

Xa de forma máis específica -e seguindo o disposto no artigo 109 da Lei Xeral- o artigo 91.1 do Proxecto enuncia como funcións concretas as de levar e custodiar os libros e correspondencia da cooperativa; velar pola integridade do patrimonio desta; realizar as operacións pendentes e as novas que sexan necesarias ou convenientes para a liquidación; allear os bens sociais coa modalidade que acorde a Asemblea Xeral (subhasta pública ou doutro modo); reclamar e

---

42.- Esa lenda deberá esixirse desde que a sociedade entra en disolución calquera que sexa a causa, polo que é incorrecto dicir -como fai o artigo 87.4- que a lenda "en liquidación" se engadirá "desde a adopción do acordo de disolución"; pode darse esta sen necesidade dun acordo deste tipo (fusión, transcurso do prazo).

43.- O artigo 104.4 da Lei Xeral fixa o prazo en tres meses.

percibi-los créditos pendentes, sexan contra terceiros ou contra os socios, e paga-las debedas sociais; concertar transaccións e compromisos cando así conveña ós intereses sociais; e pagar ós acredores e ós socios e transferi-lo remanente ó Consello Galego de Cooperativas.

Polo demais, son tamén funcións dos liquidadores as de convocar e presidir as Asembleas Xerais que se celebren durante o período de liquidación, dándolle conta ás mesmas da marcha das operacións liquidatorias (art.89.5); asemade, subscribirán cos administradores un inventario e un balance da cooperativa con referencia ó día no que se inicie a liquidación e previamente ó comezo de desempeña-las súas funcións (art.90); por último, no caso de situación de insolvencia da cooperativa, os liquidadores terán que solicitar, no prazo de dez días desde que se aprecie esa situación, a declaración de suspensión de pagos ou a da creba, segundo proceda.

Nun novo artigo, que podería titularse "funcionamento, responsabilidade e cese dos liquidadores", debería incluírse o disposto nos apartados 2 e 4 do actual artigo 91 do Proxecto. Con relación ó establecido no citado apartado 2, sería máis correcto dispoñer que "as decisións e acordos... ", xa que o liquidador pode ser un só ou varios; e con respecto ó apartado 4, parece máis axeitado comezar dicindo que "os liquidadores cesan nas súas funcións... ".

5.2.- *A intervención.*

5.2.1.- Como medida tendente a garanti-lo cumprimento das normas legais e estatutarias na realización das operacións liquidatorias, a Lei Xeral de Cooperativas introduciu, por vez primeira no eido do noso Dereito de cooperativas, a posibilidade de actuación dunha especie de órgano con función de axexo e control da observancia daquelas normas polos liquidadores.

Nesta mesma liña, o artigo 92 do Proxecto da entrada á posibilidade de interventores no período de liquidación da cooperativa. O seu nomeamento é competencia do xuíz de primeira instancia do domicilio social da cooperativa e do Consello Galego de Cooperativas. O nomeamento polo xuíz deberá estar precedido por unha solicitude ó efecto feita polo 20% dos votos sociais. Certamente, queda na indefinición se cabe ou non que se solicite a designación de interventores por máis dunha minoría que acade esa porcentaxe de votos, o que levaría a que cada unha delas tivera os seus interventores; e tamén é impreciso poder determinar se, con relación a cada petición, o xuíz pode designar un ou varios interventores (o artigo 92.1 emprega o plural "interventores"). Pois ben, para obviar esas indefinicións, cremos que debería establecerse que cada minoría que represente o 20% dos votos sociais podará solicitar do xuíz de primeira instancia do domicilio social da cooperativa a designación dun interventor que fiscalice as operacións da liquidación.

Ademais do ou dos interventores designados xudicialmente cabe que o Consello Galego de Cooperativas designe, de oficio ou a instancia de parte interesa-

da, unha ou varias persoas que se encarguen de intervi-la liquidación e de velar polo cumprimento das leis e dos estatutos sociais. Agora ben, esta competencia de dito Consello só se lle atribúe "cando o xustifique a importancia da liquidación". Como facilmente se advirte, este presuposto está concebido en termos moi vagos deixando ó xuízo do Consello decidir se a importancia da liquidación xustifica ou non a designación desas persoas.⁴⁴

5.2.2.- As funcións dos interventores designados polo xuíz consisten en "fiscalizar"; polo tanto, serán funcións centradas no coñecemento e vixilancia da contabilidade, no máis amplo senso, na andadura das operacións da liquidación.⁴⁵

De maior trascendencia son, sen embargo, as funcións dos interventores que poida designa-lo Consello Galego de Cooperativas. A estes, en efecto, compéttelles a función de "intervi-la" liquidación e de velar polo cumprimento das leis e dos estatutos; a función de intervi-la liquidación supón que tódolos actos e operacións liquidatorias teñen que recibila aprobación ou visto bo deses interventores; consonte con isto, o párrafo final do artigo 92.2 prevé que a aprobación destes interventores será necesaria para a validez dos actos dos liquidadores.

5.3.- *Adxudicación do haber social.*

5.3.1.- Unha vez fixado o haber social, os liquidadores procederán primeiramente a satisfacer a totalidade das debidas sociais ou, se procedese, á súa consignación; e no caso de existiren créditos non vencido deberán asegura-lo seu pagamento.

5.3.2.- Satisféita-las débedas ou consignado o seu importe e asegurado o pagamento dos créditos pendentes de vencimento, os liquidadores formarán o balance final que, segundo o artigo 94.1 do Proxecto, reflectirá con exactitude e claridade o estado patrimonial da sociedade e o proxecto de distribución do activo. Tanto este balance como o proxecto de distribución teran que ser censurados e aprobados nos termos que establece o apartado 2 do artigo 94 ou, se é o caso, o apartado 4 deste mesmo artigo; e rematado o prazo para a impugnación da aprobación do balance final e do proxecto de distribución sen que se formulasen reclamacións, ou houbesen adquirido firmeza as sentencias que as resolven, procederase á adxudicación e reparto do activo correspondente.⁴⁶

44.- A Lei vasca, por exemplo, recolle tamén como posibles supostos de designación de interventores pola Administración pública o de que o patrimonio a liquidar sexa "cuantioso" e o de que exista un "elevado" número de socios.

45.- Cando sexan varios interventores, a súa actuación será independente e individual; e o feito de que discorden dos liquidadores, non por iso deixan de ser eficaces os actos e operacións realizados por estas.

46.- Cómpre ter en conta que os acordos a que fai referencia o último inciso do artigo 93. 1, son xustamente os acordos a que alude o artigo 94. 2 ou, no sen caso, a publicación contemplada no artigo 94. 4.

5.3.3.- Na adxudicación do activo remanente seguirase a seguinte orde: a) o Fondo de Formación e Promoción poñerase a disposición do Consello Galego de Cooperativas; b) reintegraráselles ós socios o importe das achegas que tivesen ó capital social, actualizadas se é o caso, comezando polas achegas voluntarias e seguindo polas achegas obrigatorias; c) reintegraráselles ós socios a súa participación nos Fondos de reserva voluntarios que terían carácter repartible por disposición estatutaria ou por acordo da Asemblea Xeral, distribuíndose estas en proporción ó achegado ou ás operacións, servicios ou actividades realizadas por cada un dos socios coa cooperativa durante os últimos cinco anos ou, para as cooperativas de duración inferior a este prazo, desde a súa constitución, ou desde a data de ingreso do socio; d) o sobranse, se o houberse, tanto do Fondo de Reserva Obrigatorio coma do haber líquido da cooperativa, poñerase a disposición do Consello Galego de Cooperativas, agás o disposto para as cooperativas de segundo grao.

5.3.4.- Como remate desta sucinta exposición sobre a adxudicación do haber social, que o Proxecto regula nos seus artigos 93 e 94, parece oportuno facer as seguintes precisións: por unha parte, estimamos fóra do lugar axeitado o contido do artigo 93.3; entendemos que o preceptuado nesta norma deberá constituí-lo contido dun artigo que abrirá a sección 2 do capítulo X do título I do Proxecto de Lei. Por outra parte, pensamos que o segundo párrafo do artigo 94.5 debería ser o contido do apartado 3 do artigo 93.

5.4.- *Extinción.*

5.4.1.- Rematada a liquidación, os liquidadores outorgarán a escritura pública de extinción que conterà a aprobación do balance final de liquidación e as operacións desta, e inscribírase no Rexistro de Cooperativas correspondente, solicitando deste a cancelación de tódolos asentos relativos á cooperativa, e depositando naquel os libros e documentos relativos a ela, que se conservarán durante un prazo de seis anos (art.95).⁴⁷ Xa que a aprobación do balance final pode ser impugnada nos termos establecidos nos apartados 3 e 4 do artigo 94, sería coherente con isto que se esixa que a escritura pública conterà a manifestación dos liquidadores de que non houbo impugnacións ou que alcanzaron firmeza as sentencias que as resolverán.

5.4.2.- Ante a eventualidade de que, unha vez cancelados os asentos rexistrais da extinguida cooperativa aparezan elementos do activo e do pasivo, debería establecerse algún sistema que permita determinar o destino do activo sobrevido e, no caso de pasivo, os responsables do seu saldo.⁴⁸ Polo que respecta

---

47.- A Lei Xeral (art. 114) fixa en dez anos o prazo durante o que se conservarán os libros e documentos da cooperativa extinguida.

48.- Isto é o que fai, por primeira vez no marco do Dereito de sociedades, o artigo 123 da LSRL vixente.

ó activo, debería ter o destino que establece o artigo 93.2 d) (poñelo a disposición do Consello Galego de Cooperativas); e en relación co pasivo, deberían facerse responsables solidarios da súa satisfacción os socios ata o límite do que lles foi adxudicado de conformidade co disposto no artigo 93.2, letras b) e c).

**Os artistas
procuran a calidade da súa obra.
Nós coidamos a calidade
dos nosos servizos.**

auditoria / asesoría fiscal / asesoría laboral
estudos económicos e financeiros / organización e desenvolvemento contábel
selección e formación de persoal.

---

unipro

Pi y Margall, 72 - baixo. 36202 Vigo - Apartado 887
Teléfono 986 23 86 04. Telefax 986 20 56 04

Blanco Porto, 2 - entresuelo. 36001 Pontevedra - Apartado 214
Teléfonos 986 85 54 12 - 16. Telefax 986 84 29 43

Avenida da Mariña, 132-1.º A. 36600 Vilagarcía - Apartado 333
Teléfono 986 50 71 97. Telefax 986 50 03 46

Ramón González, 14-1.º. 36400 Porriño
Teléfonos 986 33 63 36 - 986 33 62 10. Telefax 986 33 50 30